

O demenci v gledališču za otroke

V stanovanju v mestu živi dedek. Že dolgo je sam. Ima hčerko in vnukinjo Lučko, ki ga pogosto obiskujeta. Zadnje čase ima težave: pozabljiv je, vidi stvari, ki jih ni, čudno se obnaša in nikomur ne zna pojasniti, zakaj je tako. Tako se začne predstava Nezaboravak, ki jo skupaj s številnimi sodelavci podpisuje slovenski režiser Peter Kus, premiera pa je bila v otroškem gledališču v Osijeku. Predstava govori o demenci. Prihodnje leto bodo z njo gostovali tudi v Sloveniji.

V osiješkem gledališču so Kusu pustili proste roke pri izbiri besedila, teme. Zakaj se je odločil za gledališko obravnavo demence?

»Ravnatelj osiješkega gledališča, sicer tudi igravec Ivica Lučić me je k sodelovanju povabil potem, ko je videl dva moja glasbena projekta – lutkovno predstavo Gozd raja! in razstavo izvirnih glasbil Zvočni vrt. Projekta sta ga tako pritegnila, da je bil v novi predstavi pripravljen sodelovati tudi kot igravec, ne le kot umetniški vodja gledališča. Sam nove predstave vedno oblikujem z mislijo na sodelavce, predvsem nastopajoče, zato sem razmišljal o tematiki, pri kateri bi lahko čim bolj izkoristil Ivico kot igralca, njegove izkušnje, leta, senzibilnost in muzikalnost. Spomnil sem se na idejo o uprizoritvi, ki bi se ukvarjala z življenjem bolnika z demenco, in si zamislil Ivico v naslovni vlogi dedka.«

Besedilo je napisal Kus ob pomoči dramaturginje Urše Adamič. »Do uprizarjanja demence verjetno ne bi prišel, če takšne izkušnje ne bi imel v družini,« je povedal. Za Alzheimerjevo boleznijo je zbolela njegova babica. »Svet bolnika z demenco je nekakšen nadrealni svet in je v svoji drugačnosti zanimiv za umetniško upodabljanje, blizu pa je tudi otroškemu dožemanju sveta. Izkušnje in nekatere anekdote svoje babice sem v predstavi preslikal v naslovno vlogo dedka, obenj pa postavil vnukinjo Lučko, da bi videli, kako se njuna svetova srečata in ujmeta. Predstava je namenjena otrokom in želel sem, da otroci lik dedka vidijo skozi svoje oči.«

V svetu danes v literaturi za otroke obstaja veliko obravnav demence, ki pa so vse po vrsti pokroviteljske in se trudijo bolezen objektivirati, jo predstaviti 'od zunaj', na primer na način: *Náš dedek pozablja, ne prepozna te več, bodi prijazen do njega in se delaj, kot da ni nič narobe ...* Tako boleznijo ne razložimo in se z njo ne seznanimo, temveč jo le zamejimo in ji določimo mesto v družbi. Zato Kus predlaga, da se moramo sami vživeti v psihološki svet bolnikov z demenco, ne pa jih zadrževati v na-

šem svetu. Otrokom je to lažje kot odraslim, kar v predstavi stori tudi Lučka. Lik mame, dedove hčerke v predstavi, je lik odraslega družinskega člana, ki postane skrbnik in ujetnik številnih objektivnih težav, ki jih demenca prinaša. Za družinske člane je vživljanje v »nadrealizem« obolelih staršev težje, saj morajo ostati na trdnih tleh življenjske preizkušnje.

Ponotranjili so dedkov svet

Po prvi predstavi pred otroki so pripravili še pogovor z njimi, saj so ustvarjalce zanimali njihovi vtisi. Zgodilo se je, česar si pravzaprav niso upali pričakovati. Namen predstave je bil sicer spodbuditi empatijo gledalcev in razmišljanje o problemu demence na način, ki so ga izbrali. Niso pa bili prepričani, ali jim bo izvirna čustva, ki so v vsebini prizorov, uspelo posredovati do gledalcev. Vendar so otroci usodo dedka na odru takoj ponotranjili, povezali so ga z življenji svojih dedkov in babic in njihova vprašanja ter komentarje je prekinjal jok. Razumeli so značilnosti bolezni in njen konec. Čeprav je srečanje s to tematiko čustveno težko tako za otroke kot za njihove učitelje in starše, je tak jok lahko tudi terapevtski. »Ob njem razmislimo in se pripravimo na podobne situacije, ki nas bodo pričakale v resničnem življenju,« je zaključil Kus. Ivica Lučić, ki smo ga po premieri prosili za izjavo, je dejal, da se je razveselil Kusove ideje o uprizarjanju demence, in to prav za otroško občinstvo. »Verjamem, da mora biti tudi v otroškem gledališču takšna tema, ker gledališče ne more biti samo zabava, ampak mora podtakniti tudi razmišljanje. Tudi Deklica z vžigalicami je ne nazadnje zelo žalostna zgodba, a se nihče ne sprašuje, zakaj jo uprizarjajo v gledališču. Nezaboravak ni nekaj najbolj žalostnega, s predstavo smo spodbudili čustva. Tudi če so žalostna, so jih otroci doživeli v zaščitenem prostoru, v gledališki dvorani, kjer so žalost tudi pustili, razmislili o tem pa jim je ostal za kasneje.«

Jelka Šutej Adamič

FOTOGRAFIJI: DUBRAVKA PETRIČ